

Tone Pavček

VSAKDANJOSTI

ČEZ SOLINE

Čez soline hodim kot čez spomine
od včeraj, od lani, od davnaj, od pradavnine.

Vsak dan srečujem stare romarje in potohodce,
ki še zmeraj tavajo po poti za soncem

čez brežine časa, med kavatine
pridelka, hodijo, vztrajno, polni sinjine

od samega pota, od hoje, od neprestane
igre luči in senc, od vetra in vonja po slanem.

Hodim z meglicami v jutru ranem
z galebi in čigri in ko postanem

pred drobnim hroščkom ob rosni travi,
se ob meni nenadoma kot misel pojavi

ne iz goste slanice in ne iz prstene
močvare, a iz čiste zore Cene

Vipotnik s smehljajem in zelengrobkom.
In vse postane mirno, spokojno, krotko,

ko dihava skupaj zemlje zelene spomine
od včeraj, od lani, od davnaj, od pradavnine.

In sva kot dva galeba, dve čigri, dva glasova
v tišini jutra, dva otroka in dva grobova.

VINOGRADNIK

Ko se je stari Lužar iz vinograda vrnil
v zemljo in nenadoma zagledal drugo stran
medalje, ki mu je čas ni očrnil,

ko se je trta, ki jo je noč in dan
pestoval kot otroka, za njim zasolzila
in mu je gora žalostna segla v dlan,

ko mu je žila bitja zbogom odbila,
je odčepil z zadnjo mislijo sod,
da je temna črnina lila in lila

zanj in za njegov prejšnji in zdajšnji rod,
za pogrebce, gospoda, za duše v vicah
čez brajdo in ajdo, vsevprek in povsod.

Tedaj mu je zbežala z lica bledica
mrtvaška, sam od sebe se stišal jok
in mirno se je odprla sredica

zemlje. Kot k ženi se je obrnil na bok
in v usta kot poslednja zdravica
se naselila je prst-stari dobrotni bog.

BOTRA

Zmlada jo pomnim po tem, kako je tekla,
venomer tekla, v hosto, na njivo, v vinograd,
k živini, k peči in ob nedeljah k maši,
tekla vse dneve in še ponoči v sanjah,
da bi utekla revam vsakdanjim in mori,
ki je prežala skoz line, zidove, s podstrešja
ali z nebesnega svoda nanjo, a ni pretekla usode
in ne sama sebi utekla. Počasi je upočasnila
korak in potem vse bolj često tudi postala,
ko je zvonilo mrliču, ko je treskala strela,
in potem stala, stala kot živa soha bolesti
na britofu med molitvami, jokom, ko ji lopata
je zasipala sina, hčer, moža, brata in sestro.
Na koncu ni nikamor več tekla, samo včasih
se je zgubila v hosto in vse bolj pogosto
ždela za hišo in strmela predse, v neznano,

kot bi čakala gosta, ki pravkar prihaja, jo kliče
in reši hudega, kot pravi molitev. Táko
jo vidim, krstno botro, v črnem, z odsotnim
pogledom, ki vidi božje in svoje húdo,
in medtem ko ponavljam pesmico staro
»Tekla je deklíca sreči naproti . . .«,
tečem zdaj jaz k njej čez góre in móre
po darove, ki mi jih pušča: po krstno vodo,
po hrabrost, ki ji je ime posodíla,
po molk, ki ji bolečino je stíšal,
po suhe hruške neke umrle mladosti.

LOPAR

Njivi je bilo ime Na loparju in res je kot na loparju
dvigala k nebu, k soncu in svojemu gospodarju
hlebce prihodnjega kruha v visokih latih
rži ali pšenice in valovila hkrati med vrati
ogonov, ozar in hitela čez vse potokaze
in pile ob poti na róke in na obraze
in v srca svojih žanjic in oračev
ponujat za radost duše in skorajšnjo mlačev
težka zrna svoje klene resnice.
O njiva dedov in njihove včerajšnje govorice,
pospravljena, ponemarjena, požeta,
kot da so te zarastla čez in čez leta
ali odnesla brezobzirna lavina
časa iz stvarnosti in iz spomina!

Namesto gospodarjev grem na njihovo njivo;
počasi, pobožno stopam, obotavljivo
in jih večne, mrtve in žive, priče
bogatiše Loparja v puste razore kličem.
Pa pridejo dedí in očetje iz jame
in žene za njimi, mile, nič več zgarane,
pa trije iz hoste, ozarjeni s temnim breznom,
sanjaški stric Lojz z zelenim povesmom
žita, ne z vrvjo več za vratom,
in Micka najmlajša ne z lizolom, z dišečim muškatom.
Sedimo na bregu, govorimo besede
od včeraj in Kristus s pila prisede
in lomi kruh nam, svojim zvestim gostačem,
a sveti Martin nosi v čebríci pijače.

POPRAVLJENA ZGODBA

Odide pomlad, odidejo konji in plugi,
odide sejalec in pridejo vrani med brazde,
pride črna kača na sonce, oblaki na nebes,

pride strdek v telo, v dušo trda vprašanja:
Kam si zagrebel seme, kam si zaplodil želje,
kaj se je zaredilo v krvi, da Eve ne kliče,

v glasu, da ne vriska za Adamom, v telesu, da hoče
spati v zavetju, na bregu, na roki zemlje?
Kaj duši dušo, da tava čez goličavo

in išče zeleno bilčico upa?
V tla strmim predse, zmedeno gledam kačo,
molčim in molk raste kot stolp proti nebu.

Potem prideta Luka in njegov Piki in slika
se bliskovito zamenja. Luka spušča zmaja
in Piki laja in živo vesele barve

pljuskajo v sivi stolp, prše v pokrajino,
pa je zgodba spet na začetku kot ob prihodu
pomladi, znova čisto muževna: smeh in lajež

padata kot seme na komaj zbujeno zemljo
in zmaj riše po nebesu sončno risbo,
kot bi se večča roka igrala z verzi.

POZABA

Ne pogovarjam se več z nikomer.
Ne z ljudmi in ne z Bogom.
Tako umirjen, ne slab in ne dober,
bi lahko vsakemu rekel: Zbogom.

A besedo tiščim navznoter, v notrino
biti, tiščim jo z molkom, tem težkim kamnom,
in gledam, kako odteka dan in vse mimo:
samoumevno, samozadostno, skoraj omamno.

Tako ljubkuje oko poslednje izmišljije.
Tako milo in nenasilno bije
kri v žilah ob srečanjih z njimi,

ki smo jih v neki minuli davnini
kot v prejšnjem življenju ljubili.
In na vse pozabili.

HOSTA

Prijazna hosta, ki daješ zatočišče
mojim sencam in jih s svojimi kriješ,
hosta, ustvarjena za bivališče
tišine, za polnost želoda, za čarovnije
ptic, za bližino nebes in zemeljskih grehov,
o hosta šentjurska, ki vsakomur daješ streho,
vzemi me v svojo deželo listov,
ki jih, česar ne znam, zaznamuješ s čisto
pisavo, z vetrom in sapami sama,
hosta, zelena osmrtnica mrtvih
na vejah svojih dreves in v jamah –
vsevidnih zrklih –
globoko pod njimi,
bodi, kar si vedno bilà, domovina
skrivnosti, pravi dom živim,
mrtvim mir in božja bližina,
a meni, potohodcu, počitek za zbrano tišino,
preden padem k tvojemu vznožju
kot tvoje listje pred zimo.

USOJENOST

Vse je bilo že znano
v prazgodovini – v otroštvu.
S križi zaznamovano,
križano v uboštvu
in mukoma speljano
h križanemu boštvu.

Ti samo greš kot po ukazu,
ki je predte postavljen,

s ponižnostjo mravlje
ne k zmagi in ne k porazu
dalje, skozi svetá razdalje
k svojemu jazu.

Vmes so napačni obrazi
ognji in iskre in saje,
lažni sni o oazi,
svet, vržen s tečajev,
preden zgrožen opaziš
brezno zadnje postaje.

ŠLAGER

1

Listi, listi, listi
obleteli, porjaveli, požolteli
nad nižinami, knjigami, nad glavo,
nenapisani z obstojno pisavo,
odpisani
med platnicami nebes in zemlje,
kako vas jemlje!

V sončnem crescendu hitite
v krogu vse nižje,
vse bližje
obodu konca,
h končnemu robu,
kako ste lepi,
neknjižno čisti!

Listi, listi, listi
veli, zbledeli, sprhneli
v očeh,
na knjižnih straneh,
na tleh
v svoji in naši pradomovini,
edini.

ŠLAGER

2

Nimava več veliko časa,
telo,
za hojo navkreber,
za poležavanje v travi,
ljubice davnih let so samó
še spomin brez strasti in obraza;
nimava več veliko časa.

Nimava več veliko časa,
duša,
kajfež nestrpni skuša
ugasniti tudi tvoj dan,
pa čeprav si brezčasna.
Kot otrok preraste obutev,
kot se ded privadi na vnuke,
greva po poti vseh,
ki več zamenjujejo z manj
brez zmage in brez poraza;
nimava več veliko časa.

Izstopiti bo treba. Z vlaka. Z vagona.
Z voza življenja. Iz stvarnega kroga
del v nerazumljeni onstran,
iti skoz vrata nikoli spoznanega dóma
v novo dolino, globino, tišino
zemlje,
v podzemlje.

Izstopíti bo treba. A jaz bi še rad potoval,
še gledal obzorja in morja
in belo ajdo in zardela dekleta,
še bi sedel ob oknu vagona in štel
postaje za sabo in potnike, ki tako mimogredé
vstopajo in izstopajo kot se obleta
drevo pred hišo prednikov nekje
na začetku. Dom, kamor se vračamo.
Pred njim
dva izraza enega obraza –
sinonim: zibel in krsta.
Nimamo več veliko časa.

(Pesmi so iz zbirke Temna zarja, ki je tik pred izidom pri založbi Obzorja.)